

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A kötetben közölt írások a Szegeden 1972. nyarán megtartott Művelődéstudományi Nyári Egyetemen elhangzott előadások teljes, vagy rövidített szövegét tartalmazzák. Maga a téma is és az a tény, hogy különböző előadók által elmondott előadásszövegekről van szó, magában hordja az ellentmondások, a szemléleti és megközelítésbeli különbözőségeket lehetőségét. Az előadások szövegét egymás után olvasva, kiderült, hogy ezek a lehetőségek ebben a sorozatban meg is valósultak. Ez annál inkább is érződik, mivel minden előadó szinte kötelességének érezte, hogy a témán belül a vitatott kérdésekre kitérjen, vitázzon, vagy egyszerűen elmondja saját véleményét. Ezért, bár egy kötetben jelennek meg az előadások írásos változatai, mégsem alkotnak sem tartalmilag, sem szerkezetileg teljesen egységes egészet.

Nem egységes elvek alapján szerkesztett anyagot kap az olvasó, hanem jegyzőkönyvszerű gyűjteményt, amiben még az egyes fogalmak használatában is különbség van. Nem lesz nehéz észrevenni a szövegben ezeket az ellentmondásokat, mégis úgy gondoljuk, fel kell hívni a figyelmet, elsősorban olyanokra, amelyek lényeges mondanivalóra vonatkoznak.

Különösen szeretnénk felhívni a figyelmet néhány alapvető fogalom használatából eredő különbségekre. Mindjárt a legáltalánosabb fogalommal, a kultúra fogalmával kell kezdeni. Arra a kérdésre, hogy mi a kultúra, a kötetben sokféle választ találunk: a

társadalmi fejlődés önálló szférája, a valóság oldala, az emberi tevékenység eredménye, vagy eszköze, vagy mindkettő, stb.

Az előadások leírt szövege a kérdésre válaszolva szinte a lehetséges valamennyi variánst kimeríti. Hasonló a helyzet akkor is, amikor a kultúra és politika, a kultúra és gazdaság kapcsolatáról esik szó.

A másik ellentétes tartalmat hordozó fogalomhasználat a műveltség, a művelődés, az általános, vagy szakműveltség esetében fordul elő. Ezen belül a legvégletesebb ellentétet az jelzi, hogy az egyik esetben a műveltség az ember mindennapi tevékenységének szerves része, a másik esetben csupán tudás, szellemi alkotások ismeretének mennyisége.

Harmadik fogalom, amit nem egységes használata miatt ki kell emelni, a sokoldaluan fejlett ember fogalma. Itt általában a fogalom leszűkítésével találkozunk, amikor a sokoldalúságot csak az ismeretekben való jártasságra értik, s nem az emberi képességek mindegyikének fejlettségére.

Ezzel a néhány példával csak jelezni szeretnénk volna azt a problémát, ami az egymás mellé rakott szövegekből adódik, amit a szerkesztés nem tudott - és nem is akart - korrigálni, mert sok esetben az egész előadás szemléletét változtatta volna meg. Ugy gondoljuk az olvasó így is nagyon sok új ismeretre, tapasztalatra tehet szert.

A másik probléma, amire fel kívánjuk hívni a figyelmet, a különböző jelzők használatából származó félreértések. A szerzők

többsége mondanivalója alátámasztására, vagy minősítésére használja a "marxista" szót: marxista kultúra-elmélet, marxista esztétika, marxista művelődéstudomány, stb. Többször előfordul olyan megfogalmazás, hogy a nézetek, a műveltség, a szemlélet stb. "marxista alapra való helyezése azt jelenti, hogy" ... kifejtés. Ha a kötet különböző előadásait egymás után olvassuk, kiderül, hogy egymásnak ellentmondó tartalmak azonos marxista jelzést kapnak, s így azt a látszatot keltik, mintha többféle marxista igazság volna. Erről pedig szó sem lehet. Csupán arról van szó, hogy melyik előadó mit nevez marxistának és nem arról, hogy valóban mi marxista. A szerkesztés itt sem vállalkozhatott a különböző tartalmak szembesítésére, hanem azokat változatlan formában, az elhangzottaknak megfelelően adja közre.

A harmadik probléma, hogy az előadók az elviség és az elvontság különböző fokán fogalmazták meg mondanivalójukat. Ezért az egyik előadás csak az elméleti kérdések megoldását tekinti feladatú, a másik viszont közvetlen tapasztalatok közreadását állította előtérbe. Így sokszor az az érzése az olvasónak, hogy csupán formailag egymás mellé rakott előadásokról van szó, ahol az egymáshoz való kapcsolódás jeleit csak nagyon áttételesen lehet kiolvasni.

Ezeken túlmenően jelezni kell azt is, hogy az egyes előadások címeiknek megfelelően nem törekedhettek teljességre, még megközelítőleg sem, és az egyes társadalmi-történelmi jelenségeket is sajátos - címeikben jelzett - céljaik szempontjából érintették. Ilyen például a tudományos technikai-forradalom, a társadalmi tudat ál-

lapota és fejlődése stb. Ezek a cím által behatárolt egyoldalúságok sok esetben félreértésre adnak okot, mert olyan látszatot keltenek, mintha a szerzők az egyes témák egészére utalva mondanának véleményét.

Kérjük az olvasót ezeknek ismeretében vegye kezébe ezt a kötetet, tekintse úgy, mint ahogy a nyári egyetem vezetősége is tekintette a sorozatot: hozzájárulásnak egy egységes művelődés-szemlélet kialakításához.